

Náplň práce složek a oddělení vyššího svazu při plánování a provádění jaderných úderů a ochrany proti účinkům atomových zbraní

Major Jiří Brus

Zavedení správného systému práce ve štábech při plánování jaderných úderů má bezesporu velký význam. Správné vyřešení kompetence jednotlivých složek a oddělení odstraňuje zbytečnou duplicitu stejného úkonu několika složkami (odděleními), na druhé straně však v nutných případech zabezpečuje nezbytnou kontrolu a prověrku správnosti návrhů a výpočtů. Z těchto důvodů je snaha vyřešit kompetenci složek (oddělení) naprosto opodstatněná a domnívám se, že je v současné době možno tuto otázku v zásadě vyřešit.

Při plánování použití jaderných zbraní chci zdůraznit rozhodující úlohu velitele (nebo náčelníka štábu), který by se měl osobně rozhodovat o použití jaderných zbraní, včetně cíle, epicentra (centra), druhu a doby provedení výbuchu, ráže a volby nosiče jaderné nálože. Zde nelze úlohu a odpovědnost velitele (náčelníka štábu) zaměnit žádným oddělením nebo funkcionářem.

Ve skutečnosti však nemůžeme žádat na velitele, aby potřebné propočty prováděl sám. K přípravě plánů, návrhů a nařízení, k informaci směrem k nadřízenému štábu i podřízeným má velitel vyššího svazu (náčelník štábu) své orgány, které pracují v těsné součinnosti a všechny potřebné otázky mu připravují.

V současné době, kdy otázky plánování a použití jaderných zbraní dostaly již svou konkrétní podobu, je stále živá otázka, jak

nejlépe rozdělit kompetenci při plánování a používání jaderných zbraní mezi tyto složky a oddělení. Kdo má jakou úlohu v přípravě podkladů a návrhů veliteli, ať už jde o rozdělení jaderné munice, průzkum a doplňkový průzkum cílů, výpočet potřebných údajů apod. I když se na první pohled zdá tato otázka zcela jasná, existují i nadále sporné otázky a při hlubším studiu se objevují nové a nové problémy.

Plným právem uplatňují svou vedoucí úlohu v přípravě podkladů příslušníci operační správy jako řidiči a koordinující orgán. Na druhé straně však by nebylo správné, aby zatlačili do pozadí štáb náčelníka dělostřelectva nebo operační skupinu letectva. Jistě při stanovení kompetence bude mít svůj vliv na tuto otázku úroveň znalosti příslušníků jednotlivých složek, jejich praxe, způsob velení apod.

Domnívám se, že je možné určit zásady náplně práce složek bez přihlídnutí k specializaci toho kterého štábu a bez rozboru zbytečných podrobností. Při stanovení kompetence bude třeba se v některých případech dotknout i metodiky práce.

Nejlépe bude celou otázku rozdělit na část týkající se plánování jaderných úderů a v druhé části rozebrat vlastní provádění jaderných úderů. Přitom se zaměřím na kompetenci vyšších svazů a svazků, kterou je však možno z větší části aplikovat i na štáby svazků.

Období plánování

V období plánování řeší štáb tyto hlavní úkoly:

- použití jaderných zbraní v operaci v celku a do splnění bližšího úkolu podrobně;
- účast jaderných prostředků v prvním hromadném úderu;
- boj s jadernými prostředky nepřítelů a jejich ničení vlastními atomovými zbraněmi;
- kontrola pochopení zásad plánování jaderných zbraní.

V případě, že se plánování operace zahajuje bez konkrétních znalostí počtu jaderné munice, která má být přidělena vyššímu svazu, je třeba připravit kalkulaci potřeby jaderné munice. Tyto kalkulace provádí speciální orgán operační správy, kterému poskytne štáb dělostřelectva nezbytné údaje o možnostech technické přípravy a montáže jaderných náplní. Tyto kalkulace mají sloužit pro vnitřní potřebu štábu a není účelné je ve formě rozkazů doručovat štábům podřízených svazů. Dosa-

vační praxe může být příčinou mnoha nedorozumění a chyb. Štáb podřízeného svazu je povinen mít připravenou svou vlastní kalkulaci potřeby jaderné munice.

Při obdržení směrnice s výpisem příkazu a příslušnou jadernou municí je třeba, aby pracovali na návrhu jejího rozdělení a na plánování současně vedoucí funkcionáři štábu dělostřelectva, letectva, zpravodajské správy a zvláštního orgánu operační správy a to pod vedením náčelníka štábu nebo náčelníka operační správy.

Je třeba, aby na tuto součinnost přišel odpovědný představitel zpravodajské správy s vypracovaným přehledem cílů, rozdělením podle jejich důležitosti a charakteristiky, např. na pevné cíle (letišť, sklady, velké železniční uzly apod.) a dále cíle pohyblivé (prostředky jaderného napadení, velitelská stanoviště, svazky nepřítel apod.).

Práce této skupiny začíná z dokladu náčelníka zpravodajské správy nebo jeho zástupce, který přednese možné uskupení a činnost nepřítel a pravděpodobný počet cílů, vhodných pro atomové údery s udáním kdy se časově mohou na bojišti nebo v dosahu vlastních zbraní objevit.

Na základě tohoto dokladu v intencích zámyslu velitele by měl náčelník štábu (nebo náčelník operační správy) stanovit čeho je třeba dosáhnout v prvním hromadném úderu, čeho v průběhu operace, kdy počítat s provedením hromadných nebo skupinových úderů, jaké ztráty a kdy způsobit svazkům nepřítel.

Na základě tohoto rozboru použití jaderných zbraní navrhuje speciální orgán operační správy jaké cíle ničit v prvním hromadném úderu, jak rozdělit jadernou municí podle charakteru cílů do splnění bližšího úkolu. Z jeho návrhu tedy vyplývá jak rozdělit jadernou municí podle úkolů a z hlídky možných cílů. Představitelé štábu raketového vojska a letectva tento návrh sledují a jsou povinni v případě neousouhlasu přednést své připomínky a návrhy.

Zároveň speciální orgán operační správy navrhuje podle množství cílů a potřeby dosáhnout potřebné převahy v silách a prostředcích nad nepřítelem počty jaderné munice k přidělení svazům a dále navrhne rozdělení jaderné munice na jednotlivé dny. Toto rozdělení na jednotlivé dny se však podřízeným štábům nedoručuje, ale slouží pro potřebu složek, zabezpečujících technickou přípravu munice.

Zpracovaný návrh přednese v komplexu náčelník štábu (náčelník operační správy)

veliteli. Po schválení návrhu pak náčelník štábu (náčelník operační správy) přistupuje k práci na plánu operace, který připravuje souběžně plánovací oddělení.

Určený důstojník zvláštního orgánu operační správy zpracovává potřebné přehledy vyčleněných prostředků pro průzkum atomových prostředků nepřítel, na základě rozhodnutí velitele o vyčlenění jaderných prostředků na zničení ZHN nepřítel navrhuje počet ostatních prostředků, které je mohou ničit klasickou municí.

Zpravodajská správa je povinna vést přehled atomových prostředků nepřítel, které byly zjištěny, které zničeny, a které zbývá ještě zjistit, kdy a kde se mohou objevit.

Směroví důstojníci připravují výpisy podřízeným štábům. Jejich obsah nebudou rozebírat, neboť je všeobecně znám.

Důraz je třeba položit na správné pochopení zámyslu použití jaderných zbraní. Bylo by účelné soudruhy z předsunutého velitelského stanoviska zapojit plně do plánování a po jeho skončení provést výjezdy k brosdlovým svazům na kontrolu a pomoc, popřípadě pro tento úkol vyčlenit jednoho soudruha ze speciálního oddělení operační správy. Tento výjezd je bezpodmínečně nutný a prospěšný.

Štáb dělostřelectva, SVD a letectva v tomto období zpracovává grafiky příslušnou a přípravy jaderné munice, k čemuž slouží rozdělení jaderné munice po dnech, a potřebné plány bojového použití, bojového a materiálního zabezpečení raketových útvarů. Technická čísla jaderné munice určuje SVD a není třeba je ve vševojskových dokumentech uvádět.

V tomto období je také třeba rozdělit armádám zájmové prostory pro provádění úderů a provést dohovor se sousedy.

Zájmové prostory jsou určovány proto, aby nedocházelo k provádění úderů na jeden cíl několika vykonavatelů. Zájmové prostory určuje speciální orgán operační správy.

Při rozvíjení útoku v hloubce je v některých případech třeba vzhledem k mezám a vzdálenostem v operační sestavě provádět rozdělení nikoliv prostorově, ale podle charakteru cílů, které je třeba ničit.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat součinnosti se sousedy a údery do pásma souseda provádět pouze po dohovoru a s jeho svolením i v tom případě, když předpokládáme, že uskupení, které se nachází v pásmu souseda, bude působit na našem směru. Dohovor je záležitostí operační správy, která za tuto otázku plně odpovídá.

Při provádění úderů je třeba, aby zpravodajská správa zabezpečila úplné podklady pro úder, ať již získáním těchto údajů zpravodajskými prostředky nebo vlastním vyhodnocením. Budou situace, kdy bude třeba jít i na určité riziko, hlavně při prvním hromadném úderu, kdy bude třeba určovat někdy epicentra v prostoru, ohraničeném větší čarou, kde podle konfigurace terénu může být větší zhuštění sestavy.

Na druhé straně doprůzkum cílů a průzkum výsledků úderů by měl provádět vykonavatel, ať už půjde o předběžný doprůzkum nebo kontrolní doprůzkum. Pouze v případech, že prostředky vykonavatelů (např. raketového vojska) nebudou schopny z jakýchkoli důvodů úkol doplňkového průzkumu plnit, zabezpečí jej zpravodajská správa.

Návrh na provádění úderů by měl podávat na základě vyhodnocení cílů náčelník operační správy nebo jeho zástupce po dohodě s velitelem dělostřelectva a náčelníkem styčného orgánu operační skupiny letectva. Potřebné podklady k tomu dodají podřízené orgány, mezi kterými je účelné provést předběžnou součinnost. V určitých fázích situace, kdy budou odpovědní funkcionáři zaneprázdněni řešením jiných otázek nebo kdy o úspěchu bude rozhodovat rychlost provedení úderů, by bylo účelné, aby návrh mohl přednést veliteli nebo náčelníku štábu přímo náčelník speciálního orgánu operační správy.

Vševojskové orgány navrhuji cíl pro úder, epicentrum, druh výbuchu, přibližnou ráži, vykonavatele, požadovaný účinek a dobu provedení úderu.

Po schválení návrhu přesné parametry a povel zpracuje štáb dělostřelectva (letectva) a předloží k podpisu záznam o provedení úderu a jsou připraveni doložit na požádání ostatní technické údaje.

Provádění prvního hromadného úderu řídí do všech podrobností štáb vyššího svazu. Vzhledem k tomu, aby byl zkrácen čas provedení těchto úderů na minimum, je účelné, aby povel k provedení úderů v rámci prvního hromadného úderu podával štáb dělostřelectva přímo vykonavatelům nebo velitelům dělostřelectva svazů. Na tuto okolnost je třeba velitele svazů však ve výpisech rozkazů upozornit.

V průběhu operace je účelné, aby rozhodování o použití jaderných prostředků, podřízených svazům, bylo ponecháno v pra-

vomoci velitelů svazů a zásahy do jejich pravomoci byly prováděny pouze ve výjimečných případech. Přitom je třeba, aby při případném výjimečném nařízení k provedení úderů vydal velitelům svazů přímo velitel (náčelník štábu) vyššího svazu. V případě, že půjde o úder ve prospěch vyššího svazu, bylo by účelné hradit tuto spotřebovanou náplň ze zálohy velitele vyššího svazu.

Za přesnou evidenci atomové munice odpovídají vykonavatelé (štáb dělostřelectva a letectva) a orgány operační správy na základě jejich údajů vedou přehledy velitelů a náčelníků operační správy.

Za informaci svazů o provedených úderech vyššího svazu odpovídá zvláštní orgán operační správy, který může informaci provádět buď přes směrové důstojníky nebo přímo. Za informaci nadřízeného štábu o provedených úderech odpovídá informační oddělení.

V průběhu operace je třeba, aby zvláštní orgán OS neustále sledoval a usměrňoval součinnost mezi vyšším svazem a svazem a nedopustil, aby bylo provedeno několik úderů na jeden cíl vyšším svazem i svazem bez příslušného dohovoru.

Kompetence při organizaci ochrany proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům ZHN

Domnívám se, že jeden důstojník nemůže odpovědně připravovat návrhy na použití jaderných zbraní a zároveň řešit otázky ochrany. Nakonec celou tuto problematiku těžko obsáhne i speciální orgán operační správy. Bylo by proto třeba, aby otázky ochrany byly úplně odděleny od otázek použití.

Ukázalo se, že odpovědnost za organizaci ochrany proti jaderným zbraním nepříteli nelze přenést jen na chemické oddělení, i když toto řešení mělo celou řadu kladů.

Po získaných zkušenostech je jasné, že řídicím a koordinujícím orgánem v těchto otázkách bude pravděpodobně operační správa a z ní informační oddělení, které je v období plánování nejméně zatíženo. V každém případě je třeba, aby plně využili všech složek a oddělení při plánování a organizaci ochrany, především chemického oddělení.

Organizace ochrany proti atomovým zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení ve frontové operaci

Organizace ochrany vojsk a zařízení proti atomovým zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení na stupni frontu se v zásadě organizuje na stejných zásadách, jako na nižších stupních. Má však vzhledem k úloze frontu a prostředkům, které má front v organizaci, některé zvláštnosti.

Jednou z hlavních povinností frontu při organizaci ochrany je odhalování příprav nepřítele k použití atomových zbraní a jiných prostředků hromadného ničení a zmaření jejich použití.

Front je hlavním organizátorem boje s prostředky ZHN nepřítele. Jestliže svazek a armáda vede především boj s pozemními vojsky nepřítele, front má dostatek prostředků k tomu, aby prováděl aktivní ochranu ničením prostředků ZHN nepřítele. Front má vůči vykonavateli povinnost určit jim k ničení jaderné a jiné prostředky hromadného ničení nepřítele podle jejich charakteru již předem na celou hloubku operace.

Front je hlavním organizátorem boje s leteckými nosiči jaderných zbraní, s průzkumným letectvem nepřítele (ničení průzkumného letectva je téměř stejně hodnotné jako ničení samotných nosičů jaderných zbraní), s raketovými prostředky operačně taktického a v některých případech i taktického významu.

Volba druhů prostředků jaderného napadení nepřítele k jejich ničení prostředky frontu bude závislá na tom, jaké prostředky ZHN nepřítele bude ničit hlavní velení jednak při prvním hromadném úderu, jednak v průběhu frontové operace. Domnívám se proto, že nelze předem, do obdržení operační směrnice, určit, jakého charakteru ZHN nepřítele bude ničit front, jaké armáda a jaké svazek.

Postavení úkolů vykonavateli z hlediska ničení ZHN nepřítele se provádí ve směrnici velitele pro ochranu proti atomovým zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení. V této směrnici je třeba určit i počet vzletů pro ničení ZHN nepřítele letectvem s klasickou municí a úkoly hlavního dělostřelectva i ostatní úkoly, které vyplývají z Plánu boje se zbraněmi hromadného ničení nepřítele.

Nařízení velitele pro ochranu proti atomovým zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení je dokument, kterým se dovádějí úkoly z Plánu boje proti zbraním hromadného ničení k vykonavateli. Do-

mnívám se, že tento způsob je správný vzhledem k tomu, že na ničení ZHN nepřítele se podílejí nejen jaderné prostředky, ale i klasické zbraně. Kromě toho tato směrnice ovlivňuje úsilí průzkumu k zjišťování ZHN nepřítele a určuje další povinnosti vykonavatelů. Není účelné tyto značně obsáhlé podrobnosti vypisovat v operační směrnici velitele frontu pro útočnou (obranou) operaci nebo v rozhodnutí velitele.

Štáb frontu bude druhým stupněm velení, který bude varovat vojska před nebezpečím napadení jadernými a jinými zbraněmi hromadného ničení a prvním stupněm velení, který bude vyhlašovat chemický poplach. V této části se chci zabývat hlavně otázkou chemického poplachu a prováděním protiatomového manévru.

V našich štábech se již vílo a stalo pravidlem, že vyvedení vojsk z ohroženého prostoru radioaktivním mrakem se provádí již na základě předběžného vyhodnocení pozemních jaderných výbuchů.

Provedené zkoušky s jadernými zbraněmi dokázaly, že vlivem různých meteorologických a terénních podmínek dojde k šíření radioaktivního mraku velmi nepravidelně a nebude možné ve většině případů ani orientačně určit předem možné radioaktivní zamoření terénu. Předběžné vyhodnocení pozemních jaderných výbuchů slouží především k tomu, aby bylo možno včas vylásat vojskům ve směru možného šíření radioaktivního oblaku chemický poplach. Na tento signál si osoby dají prostředky protichemické ochrany do ochranné polohy. Svazky a útvary, které jsou ve značné vzdálenosti od místa výbuchu, kam radioaktivní mrak doletí za delší dobu, je třeba varovat před možností vypadávání radioaktivních částic.

Protiatomový manévr s cílem vyvést vojska z ohroženého prostoru bude možné provést ve většině případů teprve po obdržení zpráv radiálního průzkumu a získání přehledu o radiální situaci v prostoru předpokládaného přesunu.

Tím více vystupuje v současné době do popředí nutnost ženijní úpravy prostorů, která vojska zaujímají. Ženijní úpravou terénu se několikanásobně snižuje dávka ozáření živé síly.

Vyvedení vojsk z ohroženého prostoru na základě předběžného vyhodnocení radiální situace bude prováděno tehdy, když vojska budou v blízkosti prostoru předpo-

kládané maximální úroveň radiace a nebudou zde připraveny nejnnutnější zemní úkryty.

Další hlavní otázkou ochrany proti jaderným zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení je odstranění následků napadení.

Hlavní opatření k odstranění následků napadení musí být vyjádřena v Plánu operace (nebo v grafickém rozhodnutí velitele). Pro případ vyřazení některých svazků z prvního sledu je třeba předem řešit, jakým způsobem nahradit ztráty, způsobené zbraněmi hromadného ničení nepřítele jak v rámci armád, tak i v rámci frontu.

K tomu je třeba, aby byly volné některé hlavní komunikace k provádění manévru. Zaujetí útočné sestavy musí být provedeno tak, aby bylo možno zasazovat předem určené svazky z hloubky až na přední kraj bez toho, aby byly nuceny přesunovat se přes prostory, zaujeté vojsky. Pro tento účel je třeba počítat se zálohou radiačního průzkumu, který by zabezpečil přesun a zasazení záloh.

V případě napadení nepřítelem organizuje front záchraně a uvolňovací práce především u svých frontových svazků, útvarů a zařízení. Armády mají dostatek prostředků k tomu, aby provedly odstranění následků napadení vlastními prostředky. Front má povinnost zasáhnout svými prostředky ve prospěch armád tehdy, jestliže byly vyřazeny armádní chemické a zdravotnické jednotky a materiál.

Front bude organizovat zachraňovací a uvolňovací odřady na podobných zásadách,

jako na nižších stupních velení. Do zachraňovacích a uvolňovacích odřadů bude účelné vyčlenit přibližně stejnou hodnotu, jako na stupni armády, to znamená do motostřeleckého pluku, ze kterého by bylo možno organizovat tři ZUO.

Všechny otázky, které souvisí s plánováním ochrany proti atomovým zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení, se vyjadřují v **grafickém rozhodnutí velitele** (v Plánu operace) a v **Plánu boje proti zbraním hromadného ničení nepřítele**. Není proto nutné zpracovávat zvláštní Plán ochrany proti atomovým zbraním a ostatním prostředkům hromadného ničení. Z těchto dvou plánů na základě příspěvků druhů vojsk zpracovává operační oddělení v těsné součinnosti s chemickým vojskem Směrnici velitele frontu pro ochranu proti atomovým zbraním a jiným prostředkům hromadného ničení.

Správné vyřešení kompetence je jednou ze základních podmínek úspěšné organizace součinnosti ve štábech všech stupňů. Z toho důvodu je třeba tyto sporné otázky vyřešit a připravit podmínky pro úspěšné plnění úkolů zainteresovanými odděleními i složkami.

Front jako vyšší operační svaz má hlavní povinnost organizovat ochranu proti zbraním hromadného ničení především z hlediska aktivních opatření, která sledují cíl zmařit nebo zeslabit napadení nepřítele s použitím ZHN. Otázky tak zvané pasivní ochrany řeší na stejných zásadách jako armády.